

„OFIȚERUL RECRUTOR” de George Farquhar

la Teatrul Mic*

După Pinter, Farquhar. După o incursiune aplicată într-un domeniu al dramaturgiei de azi a furioșilor englezi, Teatrul Mic ne propune o expediție în comedia Restaurației. Cîmpul cunoașterii se extinde, zone neexplorate sau mai puțin știute ale repertoriului universal relevă filoane teatrale de o mare frumusețe. Prospectarea unui capitol atît de ispititor prin teatralitate și stil — ca piesele Restaurației engleze — oferă în egală măsură argumente ideologice montării: pamfletul incisiv la adresa unei societăți dominate de principiul absolut al mărții constituie întotdeauna un pretext binevenit pentru a pune în discuție realități ale veacului, dacă nu chiar ale deceniului în care trăim „Să nu vedem în comediile Restaurației doar exerciții de stilistică verbală și retorică corporală, ci o încercare de recreare a unei întregi societăți... Nu propun prin aceasta să dăm o interpretare marxistă pieselor lui Congrave... Dar fundalul, dedesubtul vieții din epoca Restaurației — familiar oricărui spectator de atunci, nu și nouă — trebuie să fie relevat, adus la cunoștința unui public contemporan”. Dacă remarca¹ criticului englez se referă la un public ce cunoaște cel puțin din manualul de istorie temele dramaturgiei de la răscrucea secolului XVII cu XVIII, sarcina creatorilor de la Teatrul Mic e de două sau de trei ori mai grea: urmează să familiarizeze alt public cu *stilul* acestor comedii (nu lipsit de manieră și artificiu) și, în același timp, să-i transmită, odată cu învățămintele critice ce abundă în morala imediată a fabulci, țesătura de aluzii și trimiteri, ce se constituie în asociații directe sau indirecte, la un timp prezent. Comedii de moravuri, cu rădăcin: în teatrul elizabetan, piesele grațioase (Congrave) și hazoase (Wycherley) ale Restaurației se revendică, dincolo de o diversitate a viziunilor artistice și de inegalitate literară, de la un spirit comun: scepticismul. Acel scepticism care mișcă munții din loc — precum spunea Brecht —, colorat cu o particulară dezinvoltură cinică, ironie malițioasă și remarcă de la obraz, ce dau un suport realist pictural descripțiilor acestei epoci. Este epoca lui Stuart cel vesel — care a promulgat reînființarea teatrului, interzis de puritani — și al reginelor succesoare, timpul înfloririi comediei licențioase, în cadrul libertine, al petrecerilor rafinate, dar și fruste, al tranzacțiilor nemiloase și al expedițiilor prădalnice: scene de gen, immortalizate în gravurile lui Hogarth.

* Regia: Valeriu Molescu. Scenografia: Adriana Leonescu. Distribuția: Victor Rebengiu (Căpitanul Plume); Gh. Ionescu-Gion (Căpitanul Brazen); Ion Cosma (Judecătorul Balance); Ion Marinescu (Sergentul Kite); Dumitru Furdui (Domnul Worthy); Tudorel Popa (Judecătorul Scruple); Nicolae Irim (Judecătorul Scale); Laurențiu Azimioară (Thomas Appletree); Nicolae Pomoje (Costar Pearmain); Ion Ciprian (Bullock); Jean Lorin (Bridevell); Andrei Codarcea (Fierarul); Arcadie Donos (Măcelarul); Alexandru Lungu (Collier); Ion Focșăneanu (Un valet); Irina Petrescu (Silvia); Eliza Plopeanu (Melinda); Tatiana Tekel (Rose); Vali Cios și Maria Munteanu (Lucy); Jeana Gorea (Nevasta lui Collier); Emilia Manta (Nevasta lui Poacher).

¹ „Talk with Tynan” by Charles Marowitz. „The Encore Reader” în „The Shenwal Press”, 1965.

Ion Marinescu (Sergentul Kite), Dumitru Furdul (Domnul Worthy) și Victor Rebengiuc (Căpitanul Plume)

Propunându-ne o oglindă a acestui timp, Teatrul Mic² l-a ales pe Farquhar, mai puțin ilustru decât Congrave, dar cu nimic mai prejos în vioiciune satirică, creator al unei lumi peștrițe, cu o stufoasă ramificație a ierarhiilor sociale, omenire surprinsă într-un vârtej viu și concludent în *Ofițerul recrutaor*. Autor a numai opt comedii, George Farquhar ne-a lăsat și o sumară „ars poetica”, din care deslușim râvna dramaturgului de a fi pe placul unui public avid de petreceri și de spectacole. Așadar, scrie el în 1700... „o comedie în care nu s-ar găsi un june elegant, un bătrîn zaharisit, un încornorat și o femeie ușuratică, ar fi pentru anumite gusturi o distracție la fel de nesărată ca ospățul fără de friptură și budincă”. În consecință, găsim în piesa sa o împărțire pe emploi-uri, simplă și tradițională, aparent naivă ca și onomastica personajelor sale, care, după moda vremii, își preschimbă porecla în renume (Bunyan, în faimoasa „Călătorie a pelegrinului”, dăduse tite alegoric eroilor săi, botezați Lord Mină-spartă, Sir Zgirie-brînză etc.)

Montarea lui Valeriu Moisescu aduce în primul rînd la rampă personajele, animînd la propriu și la figurat, din clipa inspiratului prolog-pantomimă, parada unor manechine țepene ce prind sullu pentru a începe viața piesei. Gh. Ionescu-Gion (Căpitanul Brazen-„Obraznic”) excelează într-o compoziție acidă și impetuoasă, înfășurînd gestul fanfaron și replica înflorată într-un riguros exercițiu de actoric. Dumitru Furdul (Domnul Worthy-

² Seriozitatea programului său de culturalizare se exprimă și în caietul de sală : avem în față un ghid succint ce depășește treapta întii a informării, familiarizînd spectatorul cu epoca și cronologia ei teatrală, bucurîndu-l prin cîteva reușite reproduceri grafice și mai ales printr-o excelentă selecție de texte și citate, substanțiale și edificatoare.

Eliza Ploeanu (Melinda)

„Respectabil“) își poartă cu demnitate țeapănă costumul de esquire, relevînd cu finețe stratul de ipocrizie și filistinism ce acoperă viciul și, mai ales, mediocritatea în sentimente. Din portretul judecătorului Balance, Ion Cosma păstrează doar caracterele „pozitive“ — bonomia, indulgența paternă și pătimașa aplecare pentru faptele de arme englezești; evită în schimb tot ceea ce ar putea întuneca figura acestui măsluitor al legii, și aici multe lucruri s-ar fi putut găsi. Surprinzător de monocrom e comportamentul scenic al lui Ion Marinescu (Sergentul Kite — „Uliul“), limitat la înlănțuirea obișnuită — ca să nu spunem rutinieră — a unor sigure deprinderi. Două siluete, frumos decupate, sînt aparițiile lui Laurențiu Azimioară și Nicolae Pomoje — recruți naivi, săritori și buni de gură, după cum într-un rol cu totul episodic (un valet) Ion Foșăneanu fixează un tip ce se reține prin gest și mimica disperată. Distribuția feminină a reprezentației, cantonată cu mici modificări morfologice în tipurile de ingenuă, subretă și cochetă, e credincioasă tradițiilor. Eliza Ploeanu (Melinda) animă cu grație o acuară: se mișcă în piruete elegante, iradiind cochetăria acidă a eroinelor galante și nepăsătoare. Într-un travesti convențional (de inspirație directă din qui-pro-quo-urile shakespeareene), Irina Petrescu (Silvia) manifestă o viaie libertate de spirit și toleranță înțelegere a dragostei. Cu însemnele caracteristice mediului popular, Tatiana Iekel colorează o „nevastă de la țară“, aducînd o naivitate și o senzualitate nealterate de etichetă și norme de conduită. Îngrijit lucrute ni s-au părut și fugarele apariții ale lui Ion Ciprian (Bullock), Vali Cios (Lucy), Tudorel Popa (Judecătorul Scruple), figuri de detaliu, care, ca în orice puzzle — englezesc, se cuvin asamblate, în vederea obținerii unei imagini complete. Din tot acest amalgam de figuri, seniori și cochete, sergenți și slujnice, judecători și recruți se impune Victor Rebeniuc, care în ofițerul recrutor demonstrează virtuți reale pentru comedia inteligentă și satira delicată. Compoziția sa are strălucire

Scenă din spectacol

și farmec, chiar dacă e inegală. Scene ca cea a recrutării, unde Rebeniuc desfășoară un joc de calitate, cu o subtilitate expresivă și în complicitate cu publicul, gesturile de toreador cu care „se încălzește” înaintea atacurilor galante, minuțioasă autoironia în trăirea „realistă” a situațiilor fac din Căpitanul Plume un rol de vîrf în palmaresul actorului.

Buna conlucrare a regizorului cu actorii s-a tradus în rezultatele meritorii de a fixa tipuri cu relief pitoresc. Alăturate, aceste personaje constituie fără îndoială o galerie de portrete, dar unde este fresca? Culorile sînt blînde și dulci, liniile au farmec și grație, caligrafia întregii reprezentatii e suplă și ușor ornată într-un decor gingaș — de Restaurație. Frumoasele stampe aduse de Adriana Leonescu, cu tonuri calde de sepia și albuli voalate (ca un serviciu de ceai englezesc), pomul auriu, convențional, din centrul acestui univers stilizat și artificial, ca și costumele într-o cromatică adesea rafinată, avizează spectatorul asupra timpului și spațiului istoric. Dar aceasta e numai aparența, haina dantelată, veșmintul sub care se deghizează poftele și cruzimea unei lumi brutale, acaparatoare, nemiloase. Spectacolul nu valorifică cu destulă cutezanță contrastele. Reținem contururile suave și încremenite ale stampeii, dar nu culorile violente ale tabloului feroce. Reținem melodia marșului fredonat cu dezinvoltură de Victor Rebeniuc, dar nu și jalnica veselie silită a cîntecelor soldățești; complicațiile unor aventuri frivole prevalează asupra forfotei târgului de sclavi. Scena astrologului (neinspirat jucată) aduce în prim-planul acțiunii prezicerile sentimentale, umbrind tertipurile ademenirii târgoveților, recrutarea hrăpăreață. Sau, tribunalul — moment de aspră vehemență satirică — unde se estompează fărădelegile bunului-plac, în fața disputei idilice dintre tată și fiică. Am fi oare nedrepti dacă am reproșa montării bogate în haz și în farmec a Teatrului Mic absența unor realități scenice pe care, poate, realizatorii nici nu și le-au propus?